

De buurtontwikkelingsmaatschappij

Een van de initiatieven om sociaal-economische en buurtbeheerproblemen in stadswijken in samenspraak met burgers op te lossen is de oprichting van buurtontwikkelingsmaatschappijen. Daarmee wordt een poging ondernomen de leefbaarheid in die stadsdelen te verbeteren.

JOOST BOS*

De afgelopen jaren zijn in verschillende grote steden in Nederland nieuwe initiatieven op het terrein van lokale sociaal-economische vernieuwing genomen. Voor bepaalde achterstandsproblematiek in stadsbuurten bleek in reeds bestaand beleid en initiatieven om uiteenlopende redenen weinig aandacht te bestaan of geen juiste aanpak te vinden. In 1990 werd de eerste buurtontwikkelingsmaatschappij (BOM) opgericht. Een kleinschalig buurtgericht initiatief dat tot doel heeft een bijdrage te leveren aan het proces van economische, stedelijke en sociale vernieuwing, en bovenal streeft naar een verbetering van de leefbaarheid in de buurt.

Een belangrijk kenmerk van de BOM is dat zij opgericht is als reactie op en uit onvrede met de sociaal-economische situatie in bepaalde buurten in de grote steden. Fysieke verpaupering, achteruitgang van de leefbaarheid, werkloosheid, groeiende criminaliteit, verschrapping van het voorzieningenniveau en onvrede onder de bewoners liggen ten grondslag aan de oprichting van de buurtontwikkelingsmaatschappijen. In vijf jaar tijd werden achtereenvolgens opgericht: de Wijk Ontwikkelingsmaatschappij Rotterdam (1990), de BOM-ReVa (Regentessekwartier en Valkenboskwartier in Den Haag in 1990), de Federatie BOM (fusie in 1992 van de Amsterdamse BOM-Spaarndammerbuurt en Zeeheldenbuurt, opgericht in 1990, en BOM-Binnenstad, opgericht begin 1992), de BOM-Zuilen (Utrecht, opgericht in

1993) en ten slotte de POM (in de Amsterdamse Pijp, opgericht in 1994). Tussen deze vijf stichtingen bestaan soms grote, soms kleine verschillen op het gebied van herkomst, financieringswijze, schaal en activiteiten. Toch kan er wel een redelijk algemeen beeld van de buurtontwikkelingsmaatschappij geschetst worden.

BETROKKENEN

Achteruitgang van de sociaal-economische situatie van een buurt is, zoals eerder genoemd, de belangrijkste stimulans voor initiatiefnemers tot oprichting van een BOM. De achtergrond hiervan was het gevoel dat andere partijen, zoals de overheid, welzijnsinstellingen, ondernemers en beleggers niet de middelen in wilden of konden zetten om bepaalde problemen in de buurt aan te pakken. Bij de BOM-ReVa en de Federatie van Buurtontwikkelingsmaatschappijen hebben actieve buurtbewoners aan de wieg van de BOM gestaan, bij de ander drie maatschappijen heeft de gemeentelijke overheid

dienstverlening, buurtbeheer en inrichting van de openbare ruimte.

De BOM-en worden veelal bestuurd door vrijwilligers, die zich op uiteenlopende manieren bij de buurt betrokken voelen. Dit kunnen bewoners, ondernemers of mensen afkomstig uit het bedrijfsleven of de overheid zijn. De BOM-en draaien niet geheel op vrijwilligers. Bij alle vijf de buurtontwikkelingsmaatschappijen is een betaalde kracht bezig met de uitvoering van projecten. Vaak verzorgt een directeur de coördinatie van de activiteiten of worden projectleiders ingehuurd. Daarnaast is er bij een aantal BOM-en werkgelegenheid voor banenpoolers en JWG-ers.

CONTACTEN

De BOM-en hebben bij uitvoering van projecten veel te maken met de gemeentelijke overheid. De activiteiten vinden veelal plaats op een gebied waarin de overheid ook actief is, zoals openbare ruimtes, (non-profit) dienstverlening

	dienstverlening	buurtbeheer	projectontwikkeling	revitalisatie winkelgebied	werkgelegenheid/ bedrijvigheid
WOM	X			X	X
BOM-Re Va	X	X	X	X	X
Fed. BOM	X	X	X		X
BOM Zuilen	X			X	X
POM				X	X

Overzicht van de activiteiten van de vijf buurtontwikkelingsmaatschappijen

(soms in samenwerking met bewoners of ondernemers) de aanzet tot oprichting gegeven. De activiteiten van de BOM-en zijn verschillend van aard. Bij de ene BOM ligt de nadruk meer op het werkgelegenheids- en bedrijvigheidsaspect (BOM-Zuilen en POM). Bij de andere BOM-en wordt getracht de verbetering van het leefmilieu in de buurt te realiseren met een breed scala aan activiteiten op het gebied van

en onderhoud. In een aantal gevallen komt het voor dat de gemeente en de BOM in elkaars vaarwater zitten of dat de gemeente bedoeld of onbedoeld de uitvoering van projecten vertraagt. In deze gevallen verlopen de contacten met de overheid stroef en is het slagen van projecten afhankelijk van goede afstemming van de activiteiten met de overheid. In het algemeen kan gesproken worden over een span-

ningsveld tussen BOM en overheid. Maar de gemeente en BOM-en hebben beiden baat bij goede betrekkingen. De gemeente ziet dat zij bepaalde taken niet of onvoldoende kan uitvoeren en dat de BOM dit in sommige gevallen op efficiëntere of snellere manier wel kan.

Veelal is er slechts contact tussen ondernemers en de BOM als daar bij een project direct aanleiding toe is (bijvoorbeeld revitalisatie van de Witte de Withstraat in Rotterdam). In het algemeen blijken ondernemers welwillend tegenover initiatieven van de BOM te staan.

De financiering van de BOM blijkt een moeilijk punt te zijn. Financiële steun van de overheid is voor alle BOM-en in de startfase onontbeerlijk. Bij de BOM-ReVa, Federatie van BOM-en en de BOM-Zuilen is het de bedoeling dat projecten zich zelf financieren, of dat niet-kostendekkende projecten worden gefinancierd door winstgevendere projecten. Voor de andere twee BOM-en is dit voorlopig nog niet mogelijk. Daarmee zijn de buurtontwikkelingsmaatschappijen grotendeels afhankelijk van de *goodwill* van de overheid. Naast financiële steun is ook de politieke wil om de projecten te blijven ondersteunen van groot belang. Bij direct betrokkenen bestaat de vrees dat in het geval dat de overheid moet bezuinigen een nieuw initiatief als de BOM snel slachtoffer zal worden.

PROJECTEN

De BOM-en hebben op verschillende terreinen één of meerdere projecten opgestart of nog lopen (zie figuur). Om een idee te krijgen van de activiteiten van de BOM, volgt hier van elke BOM een korte beschrijving van één van haar projecten.

WOM-Rotterdam: Op verzoek van de gemeente Rotterdam heeft de WOM met succes de revitalisering van de Witte de Withstraat in gang gezet. Deze straat, tot en met de jaren vijftig een belangrijke winkelstaat in het Rotterdamse centrum, had door prostitutie, handel in drugs en de aanwezigheid van goktenten een slecht imago gekregen en was in verval geraakt. In een aantal jaren heeft de WOM, in samenwerking met gemeente, ondernemers, bewoners en politie, een andere functie aan de straat gegeven. Ongewenste elementen verdwenen en maakten plaats voor een meer gewenst gebruik van de panden, zoals winkels, culturele instellingen (zoals de fotoacademie en -museum en het Scapinoballet) en eetgelegenheden.

BOM-ReVa: Op initiatief van de BOM-ReVa zijn in het Regentessekwartier en Valkenboskwartier een aantal tennisbanen aangelegd. Na raadpleging van de buurtbewoners werd door een architect een plan ontwikkeld. Inmiddels heeft de tennisclub vierhonderd leden en heeft de aanwezigheid van deze sportvoorziening een positieve uitwerking op het buurtleven.

Fed. BOM: Vanaf 1994 is een door de BOM opgezette boodschappen- en thuisbezorgdienst actief. De dienst verleent service aan vooral ouderen in de Amsterdamse Zeeheldenbuurt en Spaarnedammerbuurt. De boodschappendienst kan werk bieden aan vier banenpoolers en JWG-ers.

BOM-Zuilen: De BOM-Zuilen zal in de toekomst onder meer werkgelegenheidsprojecten gaan begeleiden. Een aantal Melkert-banen kan waarschijnlijk geschapen worden met een inbraakpreventieproject.

POM: De POM is actief in de revitalisatie van het Van der Helstplein en de Tweede Van der Helststraat. Vrijkomende winkelpanden probeert men te vullen met bedrijvigheid die levensvatbaar is en de levendigheid in de buurt kan vergroten. Getracht wordt artistieke en ambachtelijke bedrijfsjes aan te trekken, wat in de toekomst mogelijk ook een impuls aan de werkgelegenheid kan geven.

TOEKOMST

Uit deze korte beschrijving van de projecten valt op te maken dat de BOM verschillende verschijningsvormen kan hebben. De schaal, financieringswijze, activiteiten en herkomst kunnen per buurtontwikkelingsmaatschappij verschillen. Maar toch hebben alle BOM-en twee in het oog springende kenmerken gemeen: hun werkterrein

is altijd een (verpauperde) stadsbuurt en zij ondernemen activiteiten die door geen andere partij worden of kunnen worden bestreken. Hiermee onderscheidt de BOM zich van andere initiatieven op het gebied van de sociale vernieuwing.

Hoewel de ervaring met buurtontwikkelingsmaatschappijen nog niet groot is, zijn er door enkele BOM-en goede resultaten bereikt. Het is echter te vroeg om te oordelen over de waarde die de BOM in het proces van stedelijke vernieuwing heeft, want veel speelruimte hebben de buurtontwikkelingsmaatschappijen niet. Of haar waarde over een aantal jaren kan worden bepaald is nog maar de vraag. De noodzakelijke continuïteit voor de BOM-en is afhankelijk van en wordt bedreigd door bezuinigingen. Politieke en financiële steun is dan ook van groot belang voor het succes en het overleven van de BOM.

De BOM moet gezien worden als een aanvulling op het stedelijk sociale-vernieuwingsbeleid van de overheid. In het kader van het grote-stedenbeleid zullen creatieve, buurtgerichte initiatieven meer aandacht moeten krijgen.

*Joost Bos is student sociale geografie aan de Universiteit van Amsterdam. Dit artikel is gebaseerd op zijn stageverslag van zijn werkzaamheden bij het POM.

Advertentie

O O S T V E E N

Beleidsonderzoek en Advies

Wat is de meerwaarde van een buurtinformatiesysteem?

Wanneer u binnen uw gemeente veel werkt op het niveau van wijk of buurt zou u profijt kunnen hebben van een buurtinformatiesysteem (of signaleringssysteem). Een dergelijk systeem kan namelijk een zeer bruikbaar instrument zijn bij het voorbereiden, uitvoeren en evalueren van buurtgericht beleid - zowel voor de gemeente als andere organisaties. Voorwaarde is wel dat het systeem goed wordt opgezet en relevante, bruikbare en betrouwbare informatie kan bieden.

Bent u op zoek naar een buurtinformatiesysteem met relevante en bruikbare informatie? Wilt u meer weten over de verschillende buurten, maar weet u nog niet precies hoe? Of wilt u uw bestaande informatiesysteem een nieuwe impuls geven, zodat het beter aansluit op nieuwe beleidsprioriteiten en gemakkelijker te gebruiken is?

Het is niet nodig opnieuw het wiel uit te vinden. Oostveen Beleidsonderzoek en Advies is gespecialiseerd in het verzamelen, bewerken en presenteren van buurtinformatie. Wij bieden deskundig advies en kunnen desgewenst een deel van de werkzaamheden voor u uitvoeren. Wij bieden maatwerk vanuit een ruime ervaring en we zijn pas tevreden als u het systeem werkelijk zinvol kunt gebruiken.

Wilt u meer weten over de meerwaarde en consequenties van een buurtinformatiesysteem in uw gemeente? Vraag dan naar Paul Oostveen.

Ericapad 10
7531 CR Enschede
Telefoon: (053) 430 55 96
Fax: (053) 435 91 81
E-mail: P.Oostveen@inter.nl.net